

OLIMPIADA NAȚIONALĂ LECTURA CA ABILITATE DE VIAȚĂ
Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București
25 martie 2023
Nivelul 4 – clasele a XI-a și a XII-a

Înainte de a răspunde la cerințele formulate, citește cu atenție precizările de mai jos.

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- În cazul subiectelor care presupun încadrarea într-o limită de rânduri, vei numerota fiecare rând pe care îl vei scrie.
- În cazul cerințelor în care limita maximă de rânduri este precizată, nu se vor lua în considerare rândurile excedentare.
- Timpul de lucru este de trei ore.

Citește cu atenție fiecare text, apoi cerințele și răspunde la fiecare dintre acestea.

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

CLONDIRUL CU ARGINȚI

de Truman Capote

După orele de școală, dădeam și eu o mână de ajutor la drogheria Valhalla, prăvălia unchiului meu, domnul Ed Marshall. Am să-i spun și eu domnul Marshall, pentru că toată lumea, până și nevasta lui, îi zicea tot domnul Marshall. Cu toate acestea, era un om simpatic. [...]

La Valhalla își dădeau întâlnire toți cei din ținutul Wachata, până când, într-o bună zi, un oarecare Rufus McPherson se aciui în oraș și deschise încă o drogherie, chiar peste drum de piața judecătorei. Rufus McPherson asta era vulpe bătrână, căci i-a luat unchiului meu toți clienții. A introdus în magazinul lui instalații fanteziste, ca de pildă ventilatoare și lumini colorate. A început să servească băutură la stradă și să prepare la comandă sandvičuri cu cașcaval pane. Deși unii i-au rămas credincioși domnului Marshall, cei mai mulți, firește, nu i-au putut rezista lui Rufus McPherson.

O vreme, domnul Marshall a încercat să-și ignore rivalul. Dacă se întâmpla să pomenești numele lui McPherson, unchiul scotea un fel de mârâit, își netezea mustățile și își ferea privirea. Se vedea însă că e furios. Și devenea tot mai furios. Apoi, într-o zi, pe la mijlocul lui octombrie, dând o raită pe la Valhalla, l-am găsit la tejghea jucând domino și bând vin cu Hamurabi. [...]

Când am intrat, cei doi beau vârtos vin roșu italianesc, dintr-un clondir de aproape patru litri. [...]

Mult mai târziu, când clondirul s-a golit, domnul Marshall l-a ridicat și a spus:

— Acu' să vedem!

Și, zicând acestea, a ieșit. Era într-o după-amiază. [...]

Peste o jumătate de oră, unchiul s-a întors. Mergea încovoiat și bombănea din cauza greutății pe care o ducea în brațe. A lăsat clondirul pe tejghea, s-a tras înapoi și a zâmbit, frecându-și mâinile satisfăcut. [...] Jur că era același clondir, dar că se petrecuse cu el o minune, căci acum era plin ochi cu bani de cinci și de zece cenți, care luceau stins prin sticla groasă.

— Frumos, ai? a zis unchiul. L-am umplut cu monede la Banca Națională. Monedele mai mari de cinci cenți n-au intrat. Și totuși, credeți-mă, e o groază de bănet înăuntru. [...]

— ... vreau, cum ar veni, ca oamenii să ghicească câți bani sunt înăuntru. De exemplu, să spunem că ai cumpărat mărfuri de douăzeci și cinci de cenți, ei bine, atunci îți poți încerca norocul o dată. Cu cât cumperi de mai mulți bani, cu atât poți ghici de mai multe ori, iar eu am să notez într-un registru cât a ghicit fiecare, iar în ajunul Crăciunului, cine a spus cifra cea mai apropiată de suma din clondir ia toți banii dinăuntru. [...]

A fost o surpriză, un adevărat miracol, cum s-au lăsat prinși cei din ținutul Wachata în jocul cu clondirul. La Valhalla nu se mai făcuse asemenea vânzare de pe vremea când bietul Tully, șeful de gară, se țicnise și ținuse morțiș c-a descoperit petrol în spatele haltei sale. Orașelul se umpluse de prospectori umblând după potcoave de cai morți. [...] Copiii erau înnebuniți după jocul cu clondirul, iar eu devenisem vedeta școlii, fiindcă își închipuiau că știu răspunsul.

— Vă explic eu ce se întâmplă, a spus Hamurabi, aprinzându-și una din țigările egiptene pe care le comanda prin poștă de la o firmă din New York. Nu-i ce vă închipuiți voi. Cu alte cuvinte, nu lăcomia îi mână pe ei. Nu. Îi fascinează misterul. Când te uiți la monedele astea de cinci și de zece cenți, ce-ți spui? Ce multe sunt? Nu, nu! ci: hm, câte-or fi? Asta e, într-adevăr, o întrebare profundă și pentru fiecare sună altfel. E limpede? [...]

Cam tot pe-atunci au apărut pentru prima oară Appleseed și sora lui.

Appleseed nu era din orașul nostru. Nimeni nu-și amintea să-l fi văzut vreodată. Spunea că locuia la fermă, la mai bine de un kilometru de Indian Branches. Ne-a povestit că mama lui cântărea numai treizeci și trei de kile și că fratele lui mai mare cânta din scripcă la nunta oricui pentru cincizeci de cenți. Susținea că-l cheamă doar Appleseed și că are doisprezece ani. Sora lui, Middy, spunea însă că fratele ei are doar opt ani. [...]

— Am auzit c-aveți pe-aici un clondir cu bani, pe care vreți să-l dați, a zis, privindu-mă țintă. Dacă tot aveți de gând să-l dați, v-am rămâne recunoscători dacă ni l-ați da nouă. Pe mine mă cheamă Appleseed, iar asta e soră-mea, Middy.

Middy arăta jalnic, jalnic de tot. Era ceva mai nălțuță ca fratele ei și părea mult mai în vârstă. Deșirată ca un arac de fasole. Avea un păr cânepiu, tăiat scurt, și o fețișoară palidă ce-ți făcea milă. Purta o rochiță de bumbac decolorată, ce-i venea mult peste genunchii osoși. Avea și vreun cusur la dinți, căci încerca să-i ascundă, ținându-și buzele strânse sever, ca o cucoană bătrână.

— Îmi pare rău, am spus, dar va trebui să vorbești cu domnul Marshall.

Și firește că s-a dus. L-am auzit pe unchiul explicându-i ce trebuia să facă pentru a câștiga clondirul. Appleseed l-a ascultat cu atenție, aprobându-l uneori din cap. Apoi s-a întors, s-a așezat în fața clondirului, l-a mângâiat și a spus:

— Nu-i așa că-i frumos, Middy?

— O să ni-l dea? l-a întrebat ea.

— Nu. Ca să ghicești câți bani sunt înăuntru, trebuie să cumperi ceva de doișpe cenți și numai pe urmă ai dreptul să ghicești.

— Da' n-avem doișpe cenți. De unde îți închipui c-o să facem rost de doișpe cenți?

Appleseed s-a încruntat și și-a frecat bărbia.

— Asta-i floare la ureche, las' pe mine. Necazul e că nu trebuie să ghicesc la întâmplare... trebuie să știu exact.

Ei bine, după câteva zile au apărut din nou. Appleseed s-a cocoțat pe un scaun la tejghea și a comandat cu îndrăzneală două pahare cu apă, unul pentru el și unul pentru Middy. [...]

Socotelile constau în a privi fix clondirul, ca și cum ar fi vrut să-l mănânce din ochi. Cu bărbia în palmă, l-a studiat îndelung, fără să clipească.

— O cucoană din Louisiana mi-a spus că pot să văd lucruri pe care alții nu le văd, fiindcă m-am născut cu căiță pe cap¹. [...]

Hamurabi l-a privit pe Appleseed plin de interes.

— Și cum ai de gând să faci asta, fiule?

— Foarte simplu, numărând, a răspuns Appleseed.

— Ți-ar trebui, crede-mă, fiule, ochi cu raze X, a râs Hamurabi.

— O, nu. Nu trebuie decât să te naști cu căiță pe cap. Așa mi-a spus o cucoană din Louisiana care era vrăjitoare. [...]

Își vedea mai departe de planul lui, adică număratul perseverent al banilor din clondir. Venea acum zilnic la Valhalla și se concentra asupra clondirului, încruntându-se și bombănind de unul singur. [...]

În prăvălia unchiului meu, cea mai răspândită distracție consta în a hotărî ce-ai cumpăra dacă ai câștiga clondirul. [...] Odată, domnul Marshall l-a întrebat pe Appleseed ce-o să-și cumpere.

— E secret, a răspuns și, oricât l-am îmboldit, tot n-a vrut să spună.

Am fost sigur că, indiferent ce-și dorea, o dorea din tot sufletul. [...]

După cum am mai pomenit, Appleseed locuia la o fermă, la vreun kilometru și mai bine de Indian Branches, deci cam la patru kilometri de oraș. Un drum foarte lung și pustiu. Cu tot gerul, Appleseed venea zilnic la Valhalla și rămânea până la ora închiderii. [...] Appleseed părea obosit și îngrijorarea îi săpase cute în jurul gurii. Îi era întotdeauna frig și tremura din tot corpul. Nu cred că purta indispensabili pe sub puloverul roșu și pe sub blugi.

Cu trei zile înainte de Crăciun, ne-a anunțat din senin:

— Ei bine, am terminat. Gata, știu câți bani sunt în clondir.

O spuse cu o siguranță atât de calmă și de solemnă, încât era greu să te îndoiești. [...]

A doua zi, când au sosit Appleseed și Middy, eram cam nervos. Făcuse rost, nu-i vorba, de cei douăzeci și cinci de cenți, pe care îi purta, ca să fie în siguranță, într-un batic roșu înnodat. [...]

Domnul Marshall a scos registrul în care își notase cifrele indicate, în timp ce Appleseed a înaintat agale spre tejghea și a luat clondirul în palme, mângâindu-l ușor. [...]

Domnul Marshall a înmuiat vârful creionului în gură și a zâmbit.

— Ei, fiule, cât spui?

Appleseed a respirat adânc.

— Șaptezeci și șapte de dolari și treizeci și cinci de cenți, a spus dintr-o suflare.

Alegând un număr cu zecimale, dovedea originalitate, căci toți ceilalți dăduseră sume rotunde. [...]

În douăzeci de minute prăvălia gema de lume. Toți își puseseră hainele bune și mirosea bine, căci cele mai multe dintre fetele care munceau la mica fabrică de mătăsuri se dăduseră cu parfum de vanilie. Oamenii se înghesuiau pe lângă pereți, se cocoțaseră pe tejghea și se vârsaseră care pe unde apucase. Curând mulțimea s-a întins și pe trotuar, apoi și în stradă. Piața era plină de căruțe trase de doi cai și de camioane Ford, cu care veniseră la oraș fermierii și familiile lor. Se râdea, se striga și se glumea tot timpul. Câteva doamne se plânseseră, revoltate de înjurăturile și de îmbrâncelile tinerilor, dar nimeni nu pleca. [...] Toți se amuzau copios. De obicei, e foarte liniștit pe

¹ născut cu căiță (pe cap) (expr.) – (om) norocos

aici. Niciodată nu se întâmplă mare lucru. Sunt sigur că se aflau de față aproape toți locuitorii ținutului Wachata, cu excepția celor bolnavi la pat și a lui Rufus McPherson. L-am căutat din ochi pe Appleseed, dar nu l-am văzut nicăieri.

Domnul Marshall și-a dres glasul și a bătut din palme, cerând să se facă liniște. Când gălăgia s-a potolit și încordarea a sporit, așa cum se cuvine, domnul Marshall s-a adresat tare, ca la licitație:

— Ascultați, oameni buni, în acest plic pe care-l vedeți în mâna mea – ridică deasupra capului un plic subțire – se află răspunsul pe care nimeni în afară de Dumnezeu și de Banca Națională nu-l cunoaște deocamdată. Iar în acest registru – pe care îl înălță cu mâna cealaltă – am notat sumele date de voi. Are cineva vreo întrebare? Toți tăcură. Bine. Acum, dacă cineva se oferă voluntar...

Nimeni nu s-a clintit. Se părea că o stinghereală nemaipomenită îi cuprinsese pe toți. Până și cei care nu se jenau niciodată își frecau stânjeniți tălpile de dușumea. Apoi o voce, a lui Appleseed, urlă:

— Lăsați-mă să trec... Faceți-mi loc, doamnă, vă rog.

În spatele lui Appleseed, care își croia drum, veneau tropăind Middy și un ins deșirat și cu o privire bleagă – desigur, fratele lui, scripcarul. Appleseed era îmbrăcat ca de obicei, dar fața lui bine spălată arăta acum trandafir și curată. Își lustruise ghetele și-și unsese părul cu briantină.

— Am sosit la vreme? Întrebă abia trăgându-și sufletul.

— Așadar, tu vrei să fii voluntarul nostru? I-a întrebat domnul Marshall.

Appleseed l-a privit uluit, apoi a dat energic din cap.

— Are cineva vreo obiecție împotriva acestui tânăr?

Se așternu iar o tăcere de moarte. [...]

Appleseed scoase din plic o foaie de hârtie roz și, ținând-o ca și cum ar fi fost foarte fragilă, mormăi ca pentru sine ce se afla scris pe ea. Deodată, se făcu palid și în ochi îi străluciră lacrimile.

— Hai, vorbește odată, băiete! răcni cineva.

Hamurabi se apropie de el și aproape că-i smulse hârtia din mână. Înghiți în sec și începu să citească, iar pe figură i se așternu deodată o expresie foarte caraghioasă. [...]

În orice caz, când hărmălaia s-a potolit, nu știu cum s-a întâmplat că m-am trezit cu foaia de hârtie în mână. Fără să mă mai gândesc am strigat:

— Șaptezeci și șapte de dolari și treizeci și cinci de cenți.

Firește, din pricina tumultului, la început nu mi-am dat seama ce înseamnă asta. Era doar un număr. Apoi fratele lui Appleseed a scos un răcnet de bucurie și atunci am înțeles. Numele câștigătorului s-a răspândit repede, iar șoaptele de admirație și murmurele păreau o furtună. Dar Appleseed, vai, arăta jalnic. Plângea de parcă ar fi fost rănit de moarte și când Hamurabi l-a ridicat pe umeri, ca mulțimea să-l poată vedea, s-a șters la ochi cu mâneca puloverului și a început să zâmbească cu gura până la urechi. [...]

Middy m-a înșfăcat de braț.

— Dinții mei! a țipat ea cu o voce ascuțită. O să am dinți!

— Ce dinți? am întrebat-o, parcă năucit.

— Dinți falși. Asta o să cumpărăm cu banii, o proteză cu dinți albi și falși.

Dar în clipa aceea nu mă interesa decât să aflu cum ghicise Appleseed.

— Ascultă, ia spune-mi, i-am zis disperat, pentru numele lui Dumnezeu, de unde a știut că sunt exact șaptezeci și șapte de dolari și treizeci și cinci de cenți?

Middy îmi aruncă o privire uimită.

— Păi, credeam că ți-a spus, a răspuns foarte serioasă. I-a numărat.

— Da, dar cum... cum?

— Ce dracu', nu știi nici măcar să numeri? [...]

Mai târziu, dacă îl întrebai pe Appleseed „Cum ai făcut?“, schimba subiectul și zâmbea ciudat. Peste câțiva ani, s-a mutat cu familia undeva în Florida și nu s-a mai auzit nimic de ei. În orașelul nostru legenda totuși stăruie. Până la moartea sa, în aprilie anul trecut, domnul Marshall era invitat la fiecare Crăciun să povestească elevilor [...] întâmplarea cu Appleseed. Hamurabi a bătut la mașină o relatare a ei și a trimis-o prin poștă la mai multe reviste. N-a fost publicată niciodată. Un redactor i-a răspuns așa: „Dacă fetița ar fi devenit într-adevăr vedetă, povestirea dumneavoastră ar fi avut sens“. Dar dacă așa ceva nu s-a întâmplat, de ce să minți?

Traducere din limba engleză de Constantin Popescu

A. (2 puncte: 0,5 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Scrie, pe foaia de concurs, litera corespunzătoare răspunsului corect.

1. Ed Marshall inventează jocul cu clondirul deoarece vrea:

- să creeze un moment deosebit de Crăciun;
- să ofere distracție clienților fideli;
- să-și diversifice oferta pentru clienți;
- să-și salveze afacerea amenințată de concurență.

2. Hamurabi crede că cei care încearcă să ghicească suma din clondir:

- au timp de pierdut;
- dovedesc lăcomie;
- sunt atrași de mister;
- vor să-și încerce norocul.

3. Appleseed locuiește:

- într-o casă dintr-un cartier din oraș;
- în alt oraș, la patru km distanță;
- la o fermă de la marginea orașului;
- la o fermă în afara orașului.

4. Appleseed crede că va câștiga pentru că:

- va ghici la întâmplare suma exactă;
- va ghici la întâmplare suma cea mai apropiată;
- va număra banii și va ști suma exactă;
- va număra banii și va fi cel mai aproape de suma exactă.

B. (4 puncte: 0,5 p. pentru fiecare idee plasată corect)

Stabilește ordinea logică și temporală a următoarelor idei ale textului, apoi notează pe foaia de concurs doar cifrele corespunzătoare acestora, într-o casetă similară celei de mai jos.

--	--	--	--	--	--	--	--

- Appleseed cere ca el și sora lui să primească clondirul.
- Drogheria lui Marshall începe să aibă vânzări record.
- Hamurabi bea cu Marshall un clondir cu vin în prăvălie.
- Înainte de Crăciun, Appleseed afirmă că știe câți bani conține clondirul.
- Marshall își ignoră o vreme rivalul.
- Middy îl întreabă pe Appleseed dacă vor primi clondirul.
- Prăvălia se umple de lume pentru a asista la desemnarea câștigătorului.
- Rufus McPherson deschide o drogherie în oraș.

C. (12 puncte: 3 puncte pentru răspunsul corect la fiecare dintre cerințe)

Răspunde, pe foaia de concurs, prin enunțuri, la fiecare dintre cerințele de mai jos.

- Menționează trei modalități prin care Rufus McPherson atrage clienții.
- Precizează motivul pentru care nepotul lui Marshall devine vedeta școlii.
- Explică de ce Hamurabi nu crede că Appleseed poate număra banii.
- Prezintă semnificația răspunsului dat lui Hamurabi de către redactorul uneia dintre revistele cărora le-a trimis relatarea.

D. (12 puncte)

Imaginează-ți următoarea situație: împreună cu un prieten discuți despre semnificațiile textului *Clondirul cu arginți* de Truman Capote. Prietenul tău afirmă, la un moment dat, că i se pare discriminatorie o lume în care cei care au noroc sunt avantajați față de cei fără noroc.

Redactează un text, de maximum 30 de rânduri, care să reprezinte opinia ta față de afirmația colegului tău. În redactarea textului, vei avea în vedere formularea opiniei și a două argumente care să îți susțină punctul de vedere, valorificând și textul dat.

SUBIECTUL al II-lea

(20 de puncte)

HOMO DEUS. SCURTĂ ISTORIE A VIITORULUI

(fragment)

de Yuval Noah Harari

În secolul XXI, e foarte posibil ca oamenii să încerce la modul serios să dobândească nemurirea. Lupta cu bătrânețea și moartea nu va face decât să continue războiul de veacuri cu foamea și bolile și va pune în evidență valoarea supremă a culturii contemporane: însemnătatea vieții omenești. Ni se amintește în permanență că viața este lucrul cel mai sfânt din univers. Toată lumea spune asta: profesorii la școală, politicienii în parlament, avocații la tribunal și actorii pe scena

teatrului. *Declarația Universală a Drepturilor Omului* adoptată de ONU după Al Doilea Război Mondial – care este, probabil, cea mai apropiată de o constituție globală – afirmă categoric că „dreptul la viață” este valoarea fundamentală a omenirii. Dat fiind că moartea încalcă în mod evident acest drept, moartea este o crimă împotriva umanității și ar trebui să declanșăm un război total împotriva ei.

De-a lungul istoriei, religiile și ideologiile nu au sanctificat viața însăși. Au sanctificat mereu ceva aflat mai presus sau dincolo de existența lumească, dând prin urmare dovadă de o toleranță destul de mare în ceea ce privește moartea. Mai mult, unele dintre ele au îndrăgit-o de-a dreptul pe Doamna cu Coasa. Întrucât creștinismul, islamul și hinduismul au insistat că sensul existenței depinde de soarta noastră în viața de apoi, au considerat că moartea este o parte vitală și bună a lumii. [...]

Știința modernă și cultura modernă au o viziune cu totul diferită asupra vieții și a morții. Ele nu văd moartea ca pe un mister metafizic și cu siguranță nu consideră că moartea este sursa sensului vieții. Pentru oamenii moderni, moartea este mai curând o problemă tehnică pe care putem și ar trebui să o rezolvăm. [...]

Oamenii mor întotdeauna din cauza unui defect tehnic. Inima încetează să mai pompeze sânge. Artera principală este obturată de depuneri de grăsime. Celulele canceroase se răspândesc la nivelul ficatului. Bacteriile se multiplică în plămâni. [...] Nu e nimic metafizic în asta. Sunt numai niște probleme tehnice. Și orice problemă tehnică are o soluție tehnică. [...] E adevărat, în prezent nu avem soluții pentru toate problemele tehnice. Însă tocmai de aceea investim atâta timp și atâția bani în studiul cancerului, bacteriilor, geneticii și nanotehnologiei. [...]

Cu toate că speranța medie de viață s-a dublat în ultimii o sută de ani, nu avem motive să extrapolăm și să tragem concluzia că o putem dubla din nou la 150 de ani în următorul secol. În 1900 speranța globală de viață nu depășea 40 de ani, fiindcă mulți oameni mureau de tineri, din cauza malnutriției, a bolilor infecțioase și a violenței. Totuși, cei care scăpau de foamete, de boli și de război puteau ajunge la vârsta de 70-80 de ani, care este durata naturală de viață pentru *homo sapiens*. Contrar ideilor îndeobște acceptate, oamenii în vârstă de 70 de ani nu erau considerați niște ciudațenii rare ale naturii în secolele trecute. [...] La drept vorbind, până în prezent, medicina modernă nu ne-a prelungit durata naturală de viață nici măcar cu un an. Marea ei realizare este aceea că ne salvează de moartea prematură și ne permite să ne bucurăm din plin de viață. Chiar dacă acum învingem cancerul, diabetul și celelalte boli potențial fatale, nu înseamnă decât că oricine poate atinge vârsta de 90 de ani – dar nu este de ajuns ca să trăiască 150 de ani, darămite 500. Pentru asta, medicina va trebui să reprojeteze structurile și procesele fundamentale ale corpului omenesc și să descopere cum să regenereze organe și țesuturi. Nu este nici pe departe sigur că vom reuși să facem asta până în 2100.

Cu toate acestea, fiecare tentativă eșuată de a învinge moartea ne va aduce cu un pas mai aproape de obiectivul nostru, iar asta va inspira speranțe mai mari și îi va încuraja pe oameni să facă eforturi și mai intense.

Traducere din limba engleză de Lucia Popovici

A. (8 puncte: 2 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Formulează, sub formă de enunțuri, răspunsuri la fiecare dintre cerințele de mai jos, prin valorificarea textului dat.

1. Numește un drept fundamental al omului și documentul mondial care îl consfințește.
2. Precizează opinia autorului cu privire la capacitatea medicinei de a dubla durata de viață a omului în secolul al XXI-lea.
3. Menționează care era durata naturală de viață a omului în secolele trecute.
4. Explică diferența dintre perspectiva asupra morții în secolele trecute, respectiv în contemporaneitate, valorificând textul dat.

B. (12 puncte)

Crezi că omenirea ar putea face față descoperirii unui elixir al vieții? Motivează-ți răspunsul, într-un text de cel mult 20 de rânduri.

SUBIECTUL al III-lea

(10 puncte)

(Se vor acorda câte 2 puncte pentru cerințele 1 și 2, respectiv 6 puncte pentru cerința 3.)

Răspunde la cerințele formulate mai jos, referitoare la textul multimodal.

1. Menționează, într-un enunț, elementul comun alături de care apare omulețul lui Gopo în toate cele cinci ipostaze.
2. Prezintă o modalitate prin care desenele dau textului o dimensiune umoristică.
3. Explică, într-un text de cel mult 15 rânduri, semnificația textului multimodal dat.

